

characteristic feature of the cycle «Plays about the Great» can be considered subjects-insert implemented according to the principle of not only dual stage («theatre in the theatre») or «text text», but the replication of life stories. An interesting way of «plot-insert» as the implantation of the same artistic biographies into the other is offered by the author of the tragedy «Andrii Sheptytskyi». Usually Valerii Herasymchuk's biographical works have different ending.

Thus, the playwright significantly expands the study of biographical images due to the activation of parallel biographies and replication of non-adversarial protagonists, paying attention to minor characters, the movements of characters in fictional non-biographical situation, sometimes forcing false of various aesthetic nature structures of particular types of endings.

Key words: biographical drama, genre, drama, cycle, image, example.

Дата надходження статті: «12» лютого 2019 р.

Дата прийняття до друку: «21» березня 2019 р.

УДК 37.017.18

DOI: 10.31475/fil.dys.2019.09.10

ВАЛЕНТИНА КРИЩУК,

кандидат філологічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Ключові проблеми опанування культурою мовлення (за епістолярною спадщиною Ганни Черинь)

І в Україні, і в діаспорному середовищі, завдання курсу української мови полягає в тому, щоби виформовувати належну мовну грамотність, культуру мовлення учнів, студентів закладів вищої освіти, уміння змістовно грамотно обмінюватися думками. У статті розкрито на конкретних прикладах мовну комунікацію, для цього обрано форму листа, його діти адресують відомому літератору Ганні Черинь. Письменниця уважно ставиться до епістоли школярів, кожному відповідає. При цьому береться до уваги й обов'язок учителя-словесника формувати культуру мовлення учнів і в усній, і в письмовій формах. Головне у пропонованій статті – це піднесення мовної культури, що є найактуальнішою проблемою в усі часи перед освітою.

Ключові слова: українська мова, культура мовлення, етикет спілкування, листування, урок, мовленнєві уміння.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Збереження української мови і літератури в діаспорі за умов інтенсивних процесів зросійщення в радянській Україні дало змогу і було основою у добу незалежності України для відродження української мови, повернення забутих імен українських літераторів, твори яких були введені до шкільної програми (В. Барка, У. Самчук, Е. Андіївська, К. Перелісна, І. Багрянний, Є. Маланюк, О. Ольжич, О. Теліга). Низку праць цій проблемі присвятили вітчизняні дослідники-педагоги Г. Бигар, А. Богданюк, Л. Божук, Ю. Заячук, В. Кемінь, С. Романюк, І. Руснак, Т. Плазова, О. Сидоренко, С. Потапчук, Ю. Герцог, А. Онкович, Г. Онкович, М. Палінчак, С. Рошко та ін.

Аналіз досліджень і публікацій... Лінгводидактичні засади творення основних підручників для навчання української мови і літератури в системі рідномовного шкільництва західної діаспори частково розглядалися у працях таких відомих дослідників, як Б. Ажнюк, Г. Бигар, І. Осадченко, С. Романюк, І. Руснак, Б. Степанишин, І. Стражнікова та ін. Вагомий внесок у вітчизняну педагогіку в західному зарубіжжі зробили у своїх працях Г. Ващенко, Є. Жарський, П. Ковалів, О. Кульчицький, К. Кисілевський, Л. Кисілевська-Ткач, І. Огієнко, Я. Рудницький, В. Чапленко, М. Чарторийський, Б. Шкандрій, Яра Славутич. У вітчизняній педагогічній науці проведено також низку компаративних досліджень (Н. Авшенюк, Н. Бідюк, І. Василенко, А. Василюк, О. Матвієнко, О. Мілова, О. Овчарук, О. Пічкарь, Л. Пуховська, А. Сбруєва та ін) з проблем розвитку освіти й виховання у країнах Заходу, що також суттєво збагачують досвід навчання й виховання підростаючих поколінь.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження – виявити і проаналізувати практичний внесок Ганни Черинь у розвиток мовленнєвих умінь, підвищення мовної грамотності учнів на уроках української мови.

Виклад основного матеріалу... Серед педагогів, які активно долучалися до початку дітей емігрантів у другій половині ХХ століття на основі викладання рідного слова, варто назвати знакові прізвища науковців, письменників, творчих педагогів, як от: Олександра Копач, Ася-Еста Гумецька (дочка репресованого письменника С. Пилипенка), Аполонія Книш, Наталія Чапленко, Ніна Мудрик, Марія Юркевич, Олександра Костюк, Антоніна Горохович, Марія Стратієнко, Роман Завадович, Іван Боднарчук, які і вчителювали, і писали твори для дітей. Зокрема, М. Цінова, аналізуючи наукові праці А. Гумецької, котра від 1969-го викладала українську мову і літературу в

Мічиганському університеті, зауважує: «Професор Гумецька багато працювала в галузі українського літературознавства, є автором досліджень «Жіноча символіка у Шевченка» (1997), «Поетика Лесі Українки» (1971-80), «Поет Микола Рябчук» (1990) та інших» [14, с. 199-200].

Щоб писати для дітей, треба мати поряд із талантом і вроджений хист, розуміння дитячої психології. Саме такий критерій притаманний був Марії Юркевич, яка у Філадельфії випустила у світ книги «Зима», «Весна», а 1952 р. для дошкільного та молодшого шкільного віку впорядкувала збірник «Літо» (художник П. Холодний), в якому вміщено різножанрові дитячі твори. Вірші, оповідання, інсценівки, казки, пісні та лічилки збагачують мовний світ дитини, є підручним матеріалом для вчителів і батьків. Не менш важливою також є заслуга вчительки школи св. Юра в Нью-Йорку Аполонії Книш, яка «у виховній ділянці СУА має такі заслуги, як курс для виховниць в Нью-Йорку. Після приїзду до США А. Книш здобула кваліфікацію вчительки. Намовляли її вчити в американській школі, але вона зрезигнувала з кращих, передусім матеріальних, умовин і стала вчити в школі св. Юра в передшкіллі та в трьох початкових класах, де вчила української мови. Навчання у цих школах відбувається на основі англійських підручників, бо новітніх підручників немає. З оповідання самих дітей та їх батьків, педагогічних методів, якими володіє Аполонія Книш, свідчить про те, що вона – не лише кваліфікований педагог, але Богом обдарована виховниця» [7, с. 13].

Серед емігрантського шкільного життя здобула визнання директор школи українознавства в Торонто, письменниця Олександра Копач. Вона по закінченні гімназії студювала славистику в Краківському університеті, «свою магістерську працю на тему покутського говору Городенщини писала у проф. Івана Зілінського. Вчителювала в рідній Городенці, а потім на Підляшші. Пізніше велика мандрівка завела її до Канади і в 1950 році дала почин до заснування перших середньошкільних курсів українознавства ім. Г. Сковороди в Торонто. Сотні молодих людей вона навчила розуміти й любити українську мову і літературу» [1, с. 10].

Письменниця Ганна Черінь не вчителювала, працювала бібліотекарем, але написала чимало книг для дітей повчального змісту, зокрема «Листування. Оповідання для дітей» (1966), «Пригоди української книжки» (1972), «Щоденник школярки Мілочки» (1979), «У намальованому світі» (1980), «Листи до Святого Миколая» (1981), «Батько нашого народу» (1999) [3, с. 6]. Письменниця усвідомлювала словосполучення “розвиток мовленнєвих умінь учнів” таким чином, що

більше уваги треба приділяти формуванню мовленнєвої компетентності. При цьому діяльність вчителя має бути зосереджена на понятті мовленнєвої діяльності, роботі з текстом, урахуванні специфіки усного і писемного мовлення, аналізі типових помилок, яких припускаються учні, і, відповідно, пошуках способів їх усунення. Працюючи над удосконалення навичок зв'язного усного й писемного мовлення, учитель повинен орієнтуватись на рівень самостійності учнів, використовувати продуктивні вправи різного рівня складності.

Вивчення методики української мови не обмежується лекційним курсом і вимагає від студентів ґрунтовної самостійної роботи, зокрема, вивчаючи досвід кращих учителів-словесників, студенти стикаються з певними труднощами. Це пояснюється недостатністю системної практики та низькою мотивацією студентів. Ганна Черінь для практичних занять подає матеріал, що, мабуть, не знайшов свого достатнього висвітлення в лекційному курсі, складні для засвоєння теми, які вимагають контролю з боку викладача або виділення тем для самостійного опрацювання. Науково обґрунтовуючи дидактичні принципи навчання, В. Бондар висловлює думку про те, що означені принципи «це те, що лежить в основі певної сукупності, фактів, теорій, науки», далі, розвиваючи думку, науковець доповнює принципи навчання синонімом: «Принципи навчання, або дидактичні принципи – це спрямовуючі положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм, що впливають із його закономірностей» [2, с. 142-143].

Для Ганни Черінь художній твір – це насамперед результат духовної діяльності людини. Література, як вид мистецтва, відтворює дійсність у художніх образах, змодельованих мовними засобами, тож учителеві доводиться занурюватись в матрицю літературознавчих термінів, знати і вміти пояснити учням літературні епохи, стилі, напрями, течії, світ образів, систему віршування, способи творення поетичного тексту за ритмом (метричне, тонічне, силабічне і силаботонічне), що залежать від фонетичних особливостей національної мови, при цьому – знати і пояснити школярам значення дефініцій «відтворення-відображення», «художній образ», «людина і світ», «мова-мовлення», «тропи», «зображально-виржальні засоби». Мова є основою вищого понятійного мислення. Слово-образ є центральними складниками ідеї зв'язку мислення і мови. Відомий мовознавець О. Потєбня говорив, що ми спершу мислимо, а потім вимовляємо, затим – зовнішньої та внутрішньої форми слова, його контекстного значення, пов'язаних із психічним розвитком особистості. Мовознавець пояснює,

що «...слово є вираження думки лише настільки, наскільки служить засобом до її творення; внутрішня форма, єдиний об'єктивний зміст слова, має значення тільки тому, що видозмінює і вдосконалює ті агрегати сприйняття, які застає в душі» [6, с. 29].

Професор О. Копач вважає, що «мова – це живий твір народу і його повинні ми передати дітям, так як ми колись одержали його від наших предків. У плеканні мови стануть нам у допомогу – рідна пісня, вірш, оповідання й взагалі твори наших письменників» [4, с. 8]. Так, творчість і праця Ганни Черінь (справжнє прізвище Галина Грибінська-Паньків) допомагала українським дітям в діаспорі краще засвоїти знання рідної мови в полілінгвальному середовищі. Для цього обрала безпосередню форму комунікації з учнями, колегами. У листі (23.09.1987) до педагога і видавця Є. Рослицького повідомляла, що «помітила кілька помилок, котрі ні я, ні Ви, ні коректор видавництва не зауважили в першій коректі. Кажуть, автор поганий коректор: це його річ, він знає, як має бути, і цього йому досить. Отож, вибачаюсь за ці нові виправлення» [8, арк. 9]. Промовистим фактом співпраці Ганни Черінь з учнями є її листи, адресовані учительці Української католицької школи при парафії церкви Непорочного Зачаття (Детройт, США) Ксенії Кучер. Так, у листі (2.03.1980) письменниця втішена, що її учні зацікавилися художньою творчістю, адже «листи Ваших учнів були для мене справді милою несподіванкою. В них було багато дитячої безпосередності і щирости. Листи від читачів, та ще таких юних – майбутнього нашого народу – це подарунок для автора. Хоч і своїм листуванням я, буває, запізнююсь, проте на листи моїх юних читачів я завжди відповідаю. Якщо це Вам і їм допоможе в навчанні, я буду дуже рада. Я відповіла кожному окремо – прошу Вас розподілити ці листи – і мої відповіді залежали від листів, що учні написали до мене. Хто менше написав, менше отримав у відповідь. Один учень попросив фотографію – і одержав її. Оскільки я не повторювалася, учні, якщо вони бажають, можуть поділитися своїми листами, почитати їх один одному або й цілій клясі вголос. Можливо я влаштую їм листування з іншими українськими школярами – нашого міста Чикаго – а може й із дітьми Австралії. Через кілька днів я лечу туди, перший, може й останній раз у моїм житті, і буду там майже місяць. Я розповім їм про наших дітей в Америці, а коли повернусь, розповім дітям у ЗСА, як живуть наші діти там. Дякую Вам за ідею писання листів, цебто, за відгук на мій заклик у вірші. Чи читали Ви цілу книжечку «Листування», що була видана колись «Свободою», а тепер уже, на жаль цілком випродана? Ця книжка якраз була про листування між хлопчиком і його дідусем, а потім про листування між двома

українськими хлопцями. Книжечка закінчувалась віршем, «Пишіть українські листи» [9, арк. 37].

Такий взаємний обмін думками на відстанні сприяв практичній реалізації дидактичного матеріалу, бо, як свідчить лист (2.12.1980) Г. Кучер, «діти писали свої листи у школі на годині укр[аїнської] мови – то ж будете мати змогу познайомитись з різними помилками, які рясно розкинені по папері! Але я є тієї думки, що треба в листах залишати самостійність думки і приватність, бо тоді є охота до писання і листи виходять щирі. Висилаю Вам зразки моїх 2-ох «тестів» на лектуру «У намальованому світі». Дітям справді вона дуже подобалась. До кожної частини ми робили додаткові лекції зв'яз[ані] з темою (життя бджіл, літаки, гелікоптери, Україна і т. д.) Зробили велику стінну газету і знімку, яку Вам вишлемо. Буду Вам дуже вдячна якщо пришлете мені свої п'єси на різні теми, як також адресу п. Романа Завадовича. Хочу почати переписку з ним з учнями іншої кляси бо його матеріялами також часто користуюсь, маю багато праці в школі – бо ж ще 5 різних кляс кожного дня, а виправлення домашніх завдань і іспитів забирає мені багато часу дома» [9, арк. 79].

Як переконає лист, учителька на уроках української мови вдається до різноманітних форм подачі матеріалу з тим, аби діти краще засвоїли знання із навчального предмета. Для цього вона прагне залучити й твори письменника і педагога-практика Романа Завадовича. Філологічні студії на відстані сприяли засвоєнню мовної грамотності, бо Ганна Черінь виправляла у листах помилки учнів і пояснювала правила, як потрібно писати правильно. У листі до Г. Кучер письменниця зауважила: «У листах діти пишуть мені свої щирі, наївні й такі милі компліменти – то й не дивно, що тепер дитяча творчість займатиме багато більше мого часу й уваги. Але не важко також відгадати, що за всім цим стоїть одна чудова, енергійна й працююча людина – це Ви, пані Ксеню. Між Вами і Вашими (і моїми вже) збиточниками – тепла атмосфера любови. Діти люблять українську школу, бо люблять Вас, бо Ви їх любите. Я шкодую, що більше не побула в школі – мені хотілось би побути на справжніх лекціях (навіть і англійською мовою)» [10, арк. 4].

Оскільки уроки української мови Ганни Черінь на відстані сподобалися учням, то вона щоразу їх уніфікувала, то домашній словник пропонувала, то виконати цікаву домашню роботу, інші форми навчання української мови. Про це дізнаємося з листа (3.02.1982) до Г. Кучер, в якому резюмує: «Нарешті зробила свій «Home work» (дітям не дозволяю, а сама англійські слова живу!) Але наша «домашня робота» не має одного чудового значення, що має «Home work» –

підготовка до чогось, обов'язок. І це була дуже приємна робота, тільки доводилось її робити по кілька листів на раз, щоб вони не були однакові й стереотипні. Отож, маєте 29 листів. Сподіваюсь, що це всі, що нікого не забула. Уявляю собі розчарування того, хто не одержав відповіді! Якби таке сталось, повідомте мене і я постараюсь гарно виправити огріх. Двоє не підписались – то я приклала хехох із їхнього листа. Одна підписалась просто «Леся» (не Леся Урбан, а інша Леся) Отож, вам, як поштареві, треба буде вгадувати адресатів. Як і минулих разів, добре було б, якби діти прочитали листи один одному вголос, у клясі. Правило в мене таке: хто більше й змістовніше пише, той і пропорційно відповідь дістає. Деякі з них ліниві, тільки привітались. Я все ж написала їм більше, ніж вони мені, сподіваючись, що наступного разу вони розщедяться на просторіший лист. А взагалі, вони мої любі, кохані діти, і я про них думаю, коли пишу дитячі твори» [11, арк. 37].

Проведення нестандартних уроків української мови з участю української письменниці мали певний успіх, з одного боку. З другого боку, Г. Кучер бентежить слабка участь у такому навчанні батьків, про це дізнаємося з її листа (4.XI.82), адресованого Г. Черінь: «Ця наша, «з далека» дружба це дуже гарне почування в цьому змеханізованому світі. Діти повиростали, навіть споважніли збиточники! Правду говорячи, не маю жодних більших з ними проблем. Діти добрі, пані Галино, можна би з ними багато робити, коби тільки деякі батьки це добре розуміли, а найважливіше дома говорили українською мовою. Багато дітей мають [с]аме жаль до своїх батьків, що не навчили їх мови. Ваші перші друзі – вже у 8-мій кл[асі], скоро підуть до середньої школи (нашої української). Шкода мені їх тут, бо це розумні діти. Мусите ще раз їх тут побачити! (Я вже обіцяла, що Ви приїдете на Великодню виставу)» [12, арк. 5].

Отримавши у травні 1994 р. від С. Караванського у подарунок «Практичний словник синонімів української мови», надрукований 1993 р. київським видавництвом «Кобза», письменниця у розлоному листі (1.06.1994) до лексикографа з легкою іронією пише: «Правильно Ви його означили як практичний, – він одразу пішов у мене в практику. Небагато є у нас синонімічних словників, і цю роллю для мене, та й багатьох, виконували словники інших – 11-томовий словник АН, Грінченка, Русско-украинский (добрий!) – і навіть англійсько-українські. Часом глянеш, щось знайдеш – «Ні, не те! Треба ось це!» – і пригадаєш, що треба. Як на сучасний стан в Україні, книжка видана добре і не розпадається після того, як я її добренько перелистала», і додає усміхаючись, що «словники не читаються, а вживаються». Але я пошукала сумнівних для мене слів, отож добренько його повживала. Я

не мовник. Мову знаю з інстинкту, що в мене, думаю, добрий. Добрий мовник-граматик не може бути добрим поетом, бо кожне слово, яке вживає, піддає граматичному аналізу й сумнівам – чи воно правильне, чи то не русизм, полонізм, вульгаризм... Так тільки на хлібі й воді залишитися можна. Отож, не смію причіпатися до того чи іншого слова в Вашім словнику, бо Ваші знання безперечно більші від моїх. Але дозволю собі висловити кілька думок, що виринули при перегляданні. Перше, Ваші власні скорочення й позначення роблять перепони при користуванні словником. Доводиться вертатись і читати, що «жм» або «б. з.» означає. «Чамайдан» я б не означила як «жм», а «жрг». У Вас є позначки «г», «д», але слів, характерних для сх[ідної] України, позначки нема, хіба що «совіт»?! Забагато слів, що їх на сході не вживали, але вони введені як загальні («приміром» – до речі, русизм, в зн[аченні] наприклад); «взад»; «бузько»; багато галицьких діалектизмів у словнику віднесені до літературного слова, але без позначки «г» при нім – тільки вже в тім «віднесенім» слові є «г». З другого боку, у Вас фігурує таке чудове слово, як «ерепенитися», що його навіть Русско-український словарь перекладає іншими словами. Часом синоніми дуже далекі: «дубець» не хмизина, не різка. Якби то замість дубця вживали хмизину! «Кваша» це не «приб. густий кисіль», а «каша», «квашена страва з гречаної муки», лемішка. Читала я в «УВ», що Вам подобається слово «пописатися». Мені теж, але для гумору. Галичани й тепер серйозно його вживають. Як весело мені стає, коли читаєш «Др. Нестор Побігущий пописався знаменитим рефератом». Дійсно пописався! Щодо наголоса «товАрисьський» – нібито від «товАриша» – я думаю, що воно від «товариИства». Наголос в українській мові – дуже складне явище, в різних місцевостях його інакше ставлять, аж до «людиНА». Має бути «живемО», «несемО»? А як поети й не-поети кажуть «живем», «несем», де той наголос подіти? А чому ж тоді «ВІзьмемо», «знАйдемо»? Може лишити наголос у спокої? Англійці досить толерантні в цім напрямку. А ще справа в тім, що більшість людей просто не можуть визначити наголос – вони немужичні. А то ж таки «артисти»! Ну, це вже поза рамками словника. Не треба було в слові «наддніпрянець» подавати «жрг. совіт». Це образа. І якщо вже так, треба вказати «жаргон»: «г». В «названий» (син) є навіть сов. «приймний», але нема двох українських відповідників – «приймак» і «приймит», також «названий брат» – побратим – і посестра. Загалом же словник гарний, потрібний і ... замалий. Мало би бути кілька томів, дай Вам Боже їх колись доконати. Вже бачу Вашу гірку посмішку. Але знаю, що творчість – то атомова реакція – «І де в світі тая сила, щоб лявину ту спинила?!» [13, арк. 56].

Ганна Черінь для підсилення власної точки зору і знання в ділянці української лексикології перефразовує слова з «Гімну» І Франка («І де в світі тая сила, / Щоб в бігу її спинила»). Наостанок Ганна Черінь згадала і «вколола» терміном «летовище», бо «Вам подобається слово «летовище». А мені ні. І з ним я борюсь у власній хаті. Літак – то ще так сяк, в кожному разі краще, ніж німецьке «флюїдойт». Але викидати слова, що ними користується цілий світ, тільки задля пихи, що ми й своє слово маємо – не варт. Як купуємо літаки від тих, що краще від нас їх роблять або винайшли, то можна і слово купити. Як є «аеропорт», то може бути аеродром. А «порт» також не наше слово, але «кораблище» заводити не варт, бо й «корабель» не наше... Англійська мова створилася в основному із запозичень, але це – головна «общепонятная» мова світу. Адже «летовище», я б скоріше згодилась на «лІтовище» – як стоянка для літаків» [12, арк. 5 зв]. Дешифрувати епістолярну словесну дискусію належить мовознавцям, одначе, з нашого погляду, письменниця має рацію, адже летовище близьке до російської лексеми «взлёт», дієслова «взлететь», українською ж – злітна смуга, злітати, а повітряний корабель – літак, а не «самолёт», тому, за версією Ганни Черінь, С. Караванський не правильно пропонує носіям української мови вживати лексему летовище. Розв'язати означену лексичну дискусію можна лише завдяки прискіпливому погляду на культуру мовлення, про яку Л. Мацько висловились влучно: «Культура мовлення залежить від кожного мовця, від того, яка його загальна культура поведінки, мислення, чуття слова, що формує мовний смак чи несмак» [5, с. 3].

Висновки... На підставі опрацьованих першоджерел з'ясовано, що в процесі аналізу розвитку мовленнєвих умінь учнів, формування їхньої мовної грамотності значна увага приділялась практичному користуванню української мови у конкретних ситуаціях. Ганна Черінь добре розуміла, що комунікативний процес пов'язаний із функціонуванням мови, з мовленнєвою діяльністю. Обираючи форму уроку «Листування», написання учнями листа письменниці й викладення думок, учні не лише краще опановували знання української мови, а й виконували цілу гаму інтегральних завдань, набували коло особистісних мовних здібностей, умінь, навичок. Урок-листування з письменницею сприяв формуванню самостійності, індивідуальних творчих здібностей учня, інтенсивній мовній практиці. Такі уроки під керівництвом учителя-словесника перетворювали учіння у засіб духовного збагачення, розумового розвитку учня, сприяли формуванню мовленнєвого етикету, культури спілкування, вміння створювати на письмі тексти різних стилів.

Список використаних джерел і літератури:

1. Божук Л. В. Шкільництво українського зарубіжжя: традиції та сучасний досвід: дис. ... канд. іст. наук : спец. 09.00.12 «Українознавство». Київ, 2009. 222 с.
2. Бондар В. Дидактика. Київ: Либідь, 2005. 264 с.
3. Життя і творчість української поетеси і громадської діячки Ганни Черинь: за документами ЦДАЗУ / Державна архівна служба України, ЦДАЗУ. Київ, 2014. 506 с.
4. Копач О. Два чинники. *Наше життя*. 1952. Ч 8 (9). С. 8.
5. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О. М Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 411с.
6. Потебня. Теоретическая поэтика. Москва: Высш. школа, 1990. 344 с.
7. Федоренко Є. «Шкільна Рада». *П'ятдесятиріччя Шкільної ради при Українському Конгресовому Комітеті Америки, 1953-2003*. Нью-Йорк: б.в., 2003. 412 с
8. Центральний державний архів зарубіжної україніки (далі – ЦДАЗУ). Ф. 22. Оп. 1. Спр. 106. Арк. 9–9 зв.
9. ЦДАЗУ. Ф. 22. Оп. 2. Спр. 82.
10. ЦДАЗУ. Ф. 22. Оп. 2. Спр. 83. Арк. 4-4 зв.
11. ЦДАЗУ. Ф. 22. Оп. 1. Спр. 105. Арк. 4-4 зв.
12. ЦДАЗУ. Ф. 22. Оп. 2. Спр. 85. Арк. 5-5 зв.
13. ЦДАЗУ. Ф. 22. Оп. 2. Спр. 98. Арк. 56-56 зв.
14. Цінова М. В. Викладачі-українці в американських університетах. Українська американська асоціація університетських професорів. *Інтелігенція і влада*. 2011. Вип. 21. С. 194–206.

References:

1. Bozhuk L. V. Shkil'ny'ctzvo ukrayins`kogo zarubizhzhya: trady`ciyi ta suchasny`j dosvid: dy`s. ... kand. ist. nauk : specz. 09.00.12 «Ukrayinoznavstvo». Ky`yiv, 2009. 222 s.
2. Bondar V. Dy`dakty`ka. Ky`yiv: Ly`bid`, 2005. 264 s.
3. Zhy`ttya i tvorchist` ukrayins`koyi poetesy` i gromads`koyi diyachky` Ganny` Cherin`: za dokumentamy` CzDAZU / Derzhavna arxivna sluzhba Ukrayiny`, CzDAZU. Ky`yiv, 2014. 506 s.
4. Kopach O. Dva chy`nny`ky`. Nashe zhy`ttya. 1952. Ch 8 (9). S. 8.
5. Macz`ko L.I., Sy`dorenko O.M., Macz`ko O. M Sty`listy`ka ukrayins`koyi movy`. Ky`yiv: Vy`shha shkola, 2003. 411s.
6. Potebnya. Teorety`cheskaya poety`ka. Moskva: Vyssh. shkola, 1990. 344 s.
7. Fedorenko Ye. «Shkil`na Rada». P'yatdesyaty`richchya Shkil`noyi rady` pry` Ukrayins`komu Kong`resovomu Komiteti Amery`ky`, 1953-2003. N`yu-Jork: b.v., 2003. 412 s
8. Central`ny`j derzhavny`j arxiv zarubizhnoyi ukrayiniky` (CzDAZU). F. 22. Op. 1. Spr. 106. Ark. 9–9 zv.
9. CzDAZU. F. 22. Op. 2. Spr. 82.
10. CzDAZU. F. 22. Op. 2. Spr. 83. Ark. 4-4 zv.
11. CzDAZU. F. 22. Op. 1. Spr. 105. Ark. 4-4 zv.

12. CzDAZU. F. 22. Op. 2. Spr. 85. Ark. 5-5 zv.

13. CzDAZU. F. 22. Op. 2. Spr. 98. Ark. 56-56 zv.

14. Cinova M. V. Vykladachi-ukrayinci v amerykanskyy universytetax. Ukrayinska amerykanska asociaciya universytetskyx profesoriv. Inteligenciya i vlada. 2011. Vyp. 21. S. 194–206.

Summary

Valentyna Kryshchuk

**Key Problems of Mastering the Culture of Speech
(by the Epistolary Heritage of Hanna Cherin)**

And in Ukraine, and in the diaspora, the task of the Ukrainian language school curriculum is to develop the proper language skills, the language of instruction of the students, and their ability to exchange meaningful thoughts. The article deals with linguistic communication on concrete examples, for which the form of the letter is chosen, his children address the famous literary critic Anna Czeryn. The writer is attentive to the student's epistol, everyone answers. At the same time, the duty of the teacher-translator is to teach children fluent in a language that functions in two forms – oral and written. The main thing in the proposed article is the rise of the culture of oral and written speech, which is the most urgent problem at all times before school education.

Key words: *Ukrainian language, speech culture, etiquette of communication, correspondence, lesson, speech skills.*

Дата надходження статті: «14» березня 2019 р.

Дата прийняття до друку: «04» квітня 2019 р.

УДК 82-1/-9:82.0/07

DOI: 10.31475/fil.dys.2019.09.11

ВІКТОР КРУПКА,

*кандидат філологічних наук
(м. Вінниця)*

**Теоретичний аспект категорії «творча еволюція» в
літературознавчій рецепції**

Висвітлено генезу та розвиток категорії «творча еволюція» в літературно-критичній думці. З'ясовано її естетичну природу на різних етапах історико-літературного дискурсу, зокрема означено вклад у рецепцію творчості та її еволюції Арістотеля, Платона, І.Канта, Ф.Шеллінга, М.Бердяєва, А.Берсона, З.Фройда, К.Г. Юнга, М. Бахтіна та ін. Відзначено, що на відміну від західноєвропейського